

Knihy tajně tiskli už v samizdatu

Václav Štaud

Desítky přátel nakladatelství Cesta zaplnily minulý týden prostorné sály fary u sv. Jakuba v Brně. Vděční čtenáři i mnoho autorů jejich knih přišli společně oslavit pětadvacetileté úsilí manželů Ivy a Lubomíra Pospíšilových o dobrou křesťanskou literaturu.

Jak ale Iva Pospíšilová připomněla, kořeny jejich nakladatelství sahají dál do minulosti. S vydáváním náboženských knih, tehdy zakázaných, začali už v dobách totality. Tajně je tiskli na prostém cyklostylu a vázali kdesi ve sklepech. „Máte mnoho dětí, měli byste mít rozum,“ varovali je někteří opatrní přátelé. Jiní – včetně Oto Mádra, Radima Palouše či Zdeňka Rotreka – je však v tomto úsilí povzbuzovali a pomáhali jim. „Rádi vzpomínáme na doby, kdy jsme vedle svého zaměstnání s nadšením šířili křesťanskou literaturu formou samizdatu. A Bůh nás při tom chránil, tajná policie tuto naši činnost nikdy neobjevila, i když měla naše tváře vyfotografované – například z procesu s P. Františkem Líznou, kam jsme přišli našeho přítele a vzor odvahy podpořit,“ vzpomíná Iva Pospíšilová.

V roce 1990 si pak manželé Pospíšilovi zvolili nakladatelskou činnost jako své hlavní poslání. Od té doby vydali už celkem 275 publikací, kdy původní a překladová literatura jsou v přibližné rovnováze. A že vydávané ti-

P. Marek Orko Vácha měl celý večer plné ruce práce s podepisováním své nové knihy. V pozadí vydavatelé Lubomír a Iva Pospíšilovi.

tuly mají vysokou kvalitu, o tom svědčí i řada předních míst v literárních anketách KT Dobrá kniha a Kniha čtenářů. Ze zahraničních publicistů drží v množství vydaných knih primát indický jezuita Anthony de Mello. Nejžádanějším českým autorem tohoto nakladatelství je

P. Marek Orko Vácha. Na oslavě jubilea proto nemohl chybět: „Jsem Cestě vděčný za obětavou práci, obdivuji odvalu, s níž se Iva s Lubomírem pustili do nesnadného, často až nevděčného díla, a že v něm setrvávají. Přeji jim, aby z této dílny vycházely stále hodnotnější

práce, hlavně však lepší, než jsou ty moje,“ dodává s úsměvem P. Vácha.

Spolupráci si pochvaluje řada dalších autorů. Mezi nimi boromejka Remigie Češíková, která pro nakladatelství Cesta připravila již rozebranou knihu *Dopisy z vězení* přibližující osobnost ctihodné Matky Vojtěchy Hasmandové. „Ráda bych pokračovala s knihami o Matce Vojtěše, abychom tuto kandidátku blahořečení představili z více úhlů. A to dospělým i dětem, které měla coby učitelka moc ráda. Musím dosvědčit, že v tomto nakladatelství jednají s autory velmi pěkně. Oceňuji hlavně laskavý vstřícný přístup a naprostou otevřenost. V takovém podání není těžké přijmout kritiku nebo upozornění na nereálnost některých požadavků,“ svěčuje se sestra Remigie.

Ve středu 23. září, právě v den oslavy jubilea, vyšly dva nové, netrpělivě očekávané tituly *Příběhy z jiné planety* Marka Orko Váchy a *O zemi beze studu* Jaroslava Maxe Kašparů, které způsobily, že v knihkupectví Cesta bylo od rána hodně rušno. Čtenáři přicházeli nejen nakupovat, ale i svěřit se, informovat nebo nabídnout nové náměty. Knihkupectví totiž od svého počátku plní i druhý úkol – být místem přátelského setkávání.

A na které novinky Cesty se můžeme už nyní těšit? „V blízké době bude dokončena další kniha P. Karla Satorii *Povoláním člověk*. Obsahuje množství hlubokých myšlenek a věřím, že nezklame ani naše čtenáře. V horizontu několika měsíců pak vydáme knihu příběhů od legendárního slovenského kněze P. Mariána Kuffy, který si vedle náročné péče o lidi na okraji společnosti našel čas na zachycení svých bohatých zážitků,“ nabízí Iva Pospíšilová.

Na cestě k podstatě filmového umění

Lukáš Jirsa

Pozvání do dějin kinematografie nabízí výstava *Na film!* v pražském Museu Montanelli. Interaktivní expozice zaznamenávající tři fáze vývoje našeho filmu vrcholí výjimečným snímkem *Česká rapsodie* Vojtěcha Jasného.

Jak pracoval němý film se zvukem? A jak filmu přistupovala česká avantgarda? Nejen na tyto otázky odpovídá nápaditá výstava, která až do konce října zaplnila třípatrový prostor Museu Montanelli v pražské Nerudově ulici. Expozice má být podle organizátorů, studentů Katedry filmových studií FF UK, ochutnávkou zatím neexistujícího Národního filmového muzea, o jehož založení se právě i prostřednictvím této výstavy chtějí zasadit.

Představit si film

První část výstavy se zaměřuje na němý film, který oproti obecnému přesvědčení vlastně nikdy tak úplně němý nebyl. Vždy jej doprovázely zvuky a ruchy, případně živá hudba. A právě ozvučení filmu si návštěvníci mohou sami vyzkoušet. V expozici běží ukázky z němých snímků, k nimž si oni sami dotvářejí ruchy

– ať už zvuk bouřky, klapot koní, nebo vanutí zlověstného větru.

Další část expozice se věnuje české avantgardě, jejíž představy o filmu jako novém druhu umění byly vcelku vyhraněné. Návštěvník výstavy si tak může vyzkoušet „imaginární kino“ založené na myšlence, že každý člověk si svůj film stvoří ve své mysli. Jediné, co k tomu od umělce potřebuje, je scénář. V Museu Montanelli si můžeme nasadit sluchátka, ve kterých jsou scénáře čteny Bolkiem Polívkou a Valérií Zawadskou, a pak už stačí jen zavřít oči a popustit uzdu své představivosti. Anebo snít s otevřenými očima.

Touha po domově

V závěru nabízí expozice stručný pohled do života tří zástupců československé kinematografie šedesátých let, kteří se rozhodli pro emigraci. Na osudech Miloše Formana, Vojtěcha Jasného a Pavla Juráčka je dobře vidět rozličnost cest, jimiž se úspěšní čeští tvůrci vydali po odchodu do zahraničí.

Za vrchol celé výstavy lze považovat projekci patnáctiminutového snímku Vojtěcha Jasného *Česká rapsodie* (1969). Tento elegický dokument vznikl na zakázku jako propagační film ČSSR pro světovou výstavu EXPO 1970 v Japonsku. Vojtěch Jasný dodal snímek, který do Japonsku vycestovat nemohl. Doboví cenzoři v něm totiž viděli – nutno říct, že právem – žalozpěv nad okupovanou zemí. Výjimečnost tohoto krátkého dokumentu nicméně nespočívá pouze v protirežimním vyznění. Jasnému se

Návštěvníci výstavy například poznají, jak němý film pracoval se zvukem.

Snímek Museum Montanelli

rok po premiéře jeho mistrovského díla *Všichni dobří rodáci* (1968) podařilo přijít s dalším kinematografickým skvostem, jenž se zároveň stal uměleckým rozloučením s jeho rodnou zemí.

Česká rapsodie je alegorickým záznamem jednoho roku obyvatel naší země, je filmovou básní, která ukazuje sepětí venkovského člověka s přírodou i se zdejšími duchovními tradicemi. Neopomíná ale ani život člověka velkoměstského, který ovšem ve svém důsledku míří k témuž: totiž k sobě samému, k Pravdě, k absolutnu. Stříhová sekvence, kdy jsou tváře vesničanů střídány tvářemi Krista či Panny Marie, jasně vypovídá o nekonečnosti i hloubce lidského údělu.

Na cestě

Umístěním Jasného duchovní filmové básně až na samotný závěr výstavy její organizátoři – možná bezděky – silně zdůraznili podstatu i okolnosti umělecké tvorby. K vytvoření filmu (divadelní hry, ale i románu nebo písně) totiž vždy potřebujeme určité nástroje (expozice o zvuku), vždy v dějinách najdeme slepé či omezené uličky (avantgarda) a umělecké dílo je pokaždé spojeno s jedinečným osudem autora (exiloví tvůrci). To zásadní ovšem vyplývá až z výsledku uměleckého úsilí motivovaného snahou přinést výpověď o lidské zkušenosti, která je originální a jedinečná na jedné straně a současně obecně sdělná a srozumitelná na straně druhé.

Misie v grónských fjordech

KNIŽNÍ TIP
Aleše Palána

Vzpomínáte na film *Misie* s Jeremým Ironsem a Robertem De Nirem v hlavních rolích? Na příběh odvážných misionářů, učenlivých domorodců a chamtivosti, která nakonec Boží dílo v jihoamerické džungli zadusila?

Kniha Kima Leineho *Proroci z fjordu Věčnosti*, kterou nyní vydalo nakladatelství Host, je slavnému snímku v leccems podobná, v mnohém však úplně jiná – je drsnější a nekompromisnější. Norský autor zavádí své čtenáře do Grónska.

Také sem přijíždějí na konci osmnáctého století misionáři. Šíří zde Kristovu nauku, sami ovšem podle ní většinou nežijí. V Kodani, odkud misionáři nejčastěji vyráží, se o Grónanech mluví jako o polidštěných zvířatech. Misionáři se k nim pak na místě skutečně chovají jako k méněcenným. Bílý muž – bez ohledu na to, jestli má kolárek, nebo ne – se na dobytém území chová jako svrchovaný kořistník.

Mladý misionář Morten Falck zrovna není výlupek vši ctnosti, když se na dálný sever vydává, ale přece jen touží domorodce povznést. Když na lodi dopraví na ostrov živou krávu, je pro své okolí směšný, ale záhy se ukáže, že je přece jen jiný než jeho předchůdci: má ideály, touží pomáhat a zachraňovat duše. Jenže přijdou první konflikty, zklamání a první zima. Falck pochází z Norska, je na chlad zvyklý, ale Grónsko přece jen leží severněji než jeho domovina. I jeho začíná požírat skepse a bez-

naděj. Naději mu paradoxně dodají ti, proti nimž má nejostřejší vystupovat. „Proroci“ – jak se říká skupině domorodých křesťanů, kteří si založili komunitu v jednom z fjordů. Jsou soběstační – ekonomicky i duchovně. Něco takového nemohou kolonizátoři připustit. Hlavním nástrojem jejich likvidace se má stát právě mladý pastor, který nedávno dorazil z Evropy.

Proroci z fjordu Věčnosti mají poměrně komplikovanou dějovou strukturu a více než pět set tiskových stran. Navzdory tomu se čtou jedním dechem. Autor, který sám prožil v Grónsku patnáct let a výzkumu historických reálií se dlouhodobě věnoval, zdařile pracuje s prvky thrilleru, hrůzná tajemství minulosti odkrývá postupně a ve vrstvách, přitom má na paměti, že píše o duchovních věcech. *Proroci* nejsou jen plastickou freskou více než dvě století starých událostí v exotickém konci světa. Jsou aktuální alarmující výzvou: Jak zůstat alespoň rela-

tivně slušný v prostředí, pro které je křiváctví normou? Jak nenadřadit poslušnost nadřízeným vlastním ideálům? A zejména: Jak obstat sám před sebou, když se ukáže, že člověk nejednou selže? Ani prohra našťásti nemusí znamenat konec.

Každý dobrý historický román musí být vlastně o současnosti. *Proroci z fjordu Věčnosti* takoví rozhodně jsou.

Kim Leine: *Proroci z fjordu Věčnosti*, překlad Magdalena Jirková (Host 2015)

